

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 10ης Ιουλίου 2014*

«Παράβαση κράτους μέλους — Προστασία των καταναλωτών — Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές — Οδηγία 2005/29/ΕΚ — Πλήρης εναρμόνιση — Αποκλεισμός των ελευθέρων επαγγελματιών, των οδοντιάτρων και των φυσιοθεραπευτών — Κανόνες περί αναγγελίας μείωσης τιμών — Περιορισμός ή απαγόρευση ορισμένων μορφών πλανόδιων δραστηριοτήτων πώλησεως»

Στην υπόθεση C-421/12,

με αντικείμενο προσφυγή λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, η οποία ασκήθηκε στις 13 Σεπτεμβρίου 2012,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους M. van Beek και M. Owsiany-Hornung, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Βασιλείου του Βελγίου, εκπροσωπούμενου από τους T. Materne και J.-C. Halleux, επικουρούμενους από τον É. Balate, avocat,

καθού,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Pešič, πρόεδρο τμήματος, C.G. Fernlund, A. Ó Caoimh, C. Toader (εισηγήτρια) και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Νοεμβρίου 2013,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή της, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι το Βασίλειο του Βελγίου:
- αποκλείοντας τους ελεύθερους επαγγελματίες, καθώς και τους οδοντιάτρους και τους φυσιοθεραπευτές από το πεδίο εφαρμογής του νόμου της 14ης Ιουλίου 1991, για τις εμπορικές πρακτικές και για την ενημέρωση και την προστασία του καταναλωτή (*Moniteur belge* της 29ης Αυγούστου 1991, σ. 18712), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 5ης Ιουνίου 2007 (*Moniteur belge* της 21ης Ιουνίου 2007, σ. 34272, στο εξής: νόμος της 14ης Ιουλίου 1991), με τον οποίον μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη η οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές) (ΕΕ L 149, σ. 22), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχεία β' και δ', αυτής·
 - διατηρώντας σε ισχύ τα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, για τις πρακτικές της αγοράς και την προστασία του καταναλωτή (*Moniteur belge* της 12ης Απριλίου 2010, σ. 20803, στο εξής: νόμος της 6ης Απριλίου 2010), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της οδηγίας 2005/29·
 - διατηρώντας σε ισχύ το άρθρο 4, παράγραφος 3, του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993 για την άσκηση και την οργάνωση πλανόδιων δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων πανηγύρεων (*Moniteur belge* της 30ής Σεπτεμβρίου 1993, σ. 21526), όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 4ης Ιουλίου 2005 (*Moniteur belge* της 25ης Αυγούστου 2005, σ. 36965, στο εξής: νόμος της 25ης Ιουνίου 1993), καθώς και το άρθρο 5, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 2006, σχετικά με την άσκηση και την οργάνωση πλανόδιων δραστηριοτήτων (*Moniteur belge* της 29ης Σεπτεμβρίου 2006, σ. 50488, στο εξής: βασιλικό διάταγμα της 24ης Σεπτεμβρίου 2006), παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της οδηγίας 2005/29.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2005/29

- 2 Οι αιτιολογικές σκέψεις 6, 15 και 17 της οδηγίας 2005/29 έχουν ως εξής:

«(6) [...] η παρούσα οδηγία επιδιώκει την προσέγγιση της νομοθεσίας των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της αθέμιτης διαφήμισης, οι οποίες βλάπτουν άμεσα τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών και, συνεπώς, έμμεσα τα οικονομικά συμφέροντα των θεμιτών ανταγωνιστών. [...] Δεν καλύπτει ούτε θίγει τους εθνικούς νόμους για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν μόνο τα οικονομικά συμφέροντα των ανταγωνιστών ή τις πρακτικές που αφορούν εμπορικές συναλλαγές· τα κράτη μέλη, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τους την αρχή της επικουρικότητας, θα συνεχίσουν να είναι σε θέση να ρυθμίζουν τέτοιου είδους πρακτικές, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, εφόσον επιλέξουν να το πράττουν. [...]

[...]

(15) Όταν το κοινοτικό δίκαιο καθορίζει απαιτήσεις παροχής πληροφοριών για την εμπορική επικοινωνία, τη διαφήμιση και το μάρκετινγκ, οι πληροφορίες αυτές θεωρούνται, κατά την παρούσα οδηγία, ουσιώδεις. Τα κράτη μέλη θα μπορούν να διατηρούν ή να προσθέτουν απαιτήσεις παροχής πληροφοριών οι οποίες θα αφορούν το δίκαιο των συμβάσεων και θα έχουν συνέπειες δικαίου των συμβάσεων όπου επιτρέπεται από τις ελάχιστες ρήτρες στις υφιστάμενες κοινοτικές νομοθετικές πράξεις. Στο παράρτημα II περιλαμβάνεται ενδεικτικός κατάλογος τέτοιων απαιτήσεων παροχής πληροφοριών που απαντώνται στο [ισχύον κοινοτικό κεκτημένο για τις εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών]. Με δεδομένη την πλήρη εναρμόνιση που εισάγει η παρούσα οδηγία, μόνο οι πληροφορίες που απαιτούνται στο κοινοτικό δίκαιο θεωρούνται ουσιώδεις, για τους σκοπούς του άρθρου 7, παράγραφος 5, της παρούσας οδηγίας. Όπου τα κράτη μέλη έχουν εισαγάγει απαιτήσεις πληροφόρησης πέραν αυτών της κοινοτικής νομοθεσίας, με βάση τις ελάχιστες ρήτρες, η παράλειψη των εν λόγω πρόσθετων απαιτήσεων δεν θα συνιστά, επομένως, παραπλανητική παράλειψη κατά την παρούσα οδηγία. Αντιθέτως, τα κράτη μέλη θα μπορούν, εφόσον αυτό επιτρέπεται με βάση τις ελάχιστες ρήτρες του κοινοτικού δικαίου, να διατηρούν ή να εισάγουν αυστηρότερες διατάξεις σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, προκειμένου να διασφαλίσουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας των ατομικών συμβατικών δικαιωμάτων των καταναλωτών.

[...]

(17) Είναι σκόπιμο να καθοριστούν οι εμπορικές πρακτικές που είναι αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, χάριν μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου. Στο παράρτημα I περιλαμβάνεται ο πλήρης κατάλογος όλων αυτών των πρακτικών. Είναι οι μόνες εμπορικές πρακτικές που μπορούν να θεωρηθούν αθέμιτες, χωρίς κατά περίπτωση αξιολόγηση, παρά τις διατάξεις των άρθρων 5 έως 9. Ο κατάλογος μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με αναθεώρηση της οδηγίας.»

3 Όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, σκοπός της οδηγίας 2005/29 «είναι να συμβάλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών».

4 Κατά το άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2005/29, ως «εμπορευόμενος» νοείται «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο, όσον αφορά τις εμπορικές πρακτικές που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι σχετίζονται με την εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα και κάθε πρόσωπο το οποίο ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπορευόμενου». Το άρθρο 2, στοιχείο δ', της εν λόγω οδηγίας ορίζει ως «εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές» «κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπος συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, ενός εμπορευόμενου, άμεσα συνδεδεμένη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές».

5 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, υπό τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, όπως αυτές θεσπίζονται στο άρθρο 5, πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζόμενη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.

2. Η παρούσα οδηγία ισχύει υπό την επιφύλαξη του δικαίου των συμβάσεων και, ιδίως, των κανόνων εγκυρότητας, διαμόρφωσης ή αποτελέσματος μιας σύμβασης.

[...]

5. Για διάστημα έξι ετών από τις 12 Ιουνίου 2007, τα κράτη μέλη θα μπορούν να εξακολουθούν να εφαρμόζουν εθνικούς κανόνες στο πεδίο των νομοθεσιών που προσεγγίζονται διά της παρούσας οδηγίας περιοριστικότερους και λεπτομερέστερους αυτών της παρούσας οδηγίας, εφόσον πρόκειται για διατάξεις με τις οποίες μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο οδηγίες που περιλαμβάνουν ρήτρες ελάχιστης εναρμόνισης. Τα μέτρα αυτά πρέπει να είναι ουσιώδη για τη διασφάλιση επαρκούς προστασίας των καταναλωτών έναντι των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και ανάλογα προς τον επιδιωκόμενο στόχο. Η αναθεώρηση κατ' άρθρο 18 μπορεί, εφόσον κριθεί σκόπιμο, να περιλαμβάνει πρόταση για παράταση της παρούσας παρέκκλισης για περαιτέρω περιορισμένο διάστημα.

6. Τα κράτη μέλη γνωστοποιούν χωρίς καθυστέρηση στην Επιτροπή τις ενδεχόμενες εθνικές διατάξεις που εφαρμόζονται βάσει της παραγράφου 5.

[...]

6 Κατά το άρθρο 4 της οδηγίας 2005/29:

«Τα κράτη μέλη δεν περιορίζουν ούτε την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ούτε την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών για λόγους που εμπίπτουν στον τομέα όπου επιδιώκεται η προσέγγιση της νομοθεσίας μέσω της παρούσας οδηγίας.»

7 Το άρθρο 5 της οδηγίας 2005/29, με τίτλο «Απαγόρευση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών», προβλέπει τα εξής:

«1. Απαγορεύονται οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

2. Μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη όταν:

α) είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας,

και

β) στρεβλώνει ουσιωδώς ή ενδέχεται να στρεβλώσει ουσιωδώς την οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή στον οποίο φθάνει ή στον οποίο απευθύνεται το προϊόν ή του μέσου μέλους της ομάδας, όταν μια εμπορική πρακτική απευθύνεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών.

[...]

4. Ιδιαίτερος, εμπορικές πρακτικές είναι αθέμιτες όταν:

α) είναι παραπλανητικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 6 και 7,

ή

β) είναι επιθετικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 8 και 9.

5. Το παράρτημα I περιέχει τον κατάλογο των εμπορικών πρακτικών που θεωρούνται αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις. Ο ίδιος ενιαίος κατάλογος ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη [...].»

Η οδηγία 85/577/ΕΟΚ

8 Δυνάμει του άρθρου της 1, παράγραφος 1, η οδηγία 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος (ΕΕ L 372, σ. 31), εφαρμόζεται στις συμβάσεις παροχής αγαθών ή

υπηρεσιών από έμπορο προς καταναλωτή, οι οποίες συνάπτονται είτε κατά τη διάρκεια εκδρομής που οργανώνεται από τον έμπορο εκτός του εμπορικού του καταστήματος είτε κατά τη διάρκεια επίσκεψης του εμπόρου, μεταξύ άλλων στο σπίτι του καταναλωτή, όταν η επίσκεψη δεν γίνεται μετά από ρητή αίτηση του εν λόγω καταναλωτή.

- 9 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, στο πλαίσιο συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να υπαναχωρήσει από την ανάληψη υποχρεώσεως του αποστέλλοντας ειδοποίηση μέσα σε προθεσμία τουλάχιστον επτά ημερών από τη στιγμή που ο έμπορος τον πληροφόρησε για το δικαίωμά του να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση.
- 10 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου της 8, η εν λόγω οδηγία «δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ευνοϊκότερες διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών στο επίπεδο που καλύπτει η παρούσα οδηγία».

Η οδηγία 98/6/ΕΚ

- 11 Όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, σκοπός της οδηγίας 98/6/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 1998, περί της προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά την αναγραφή των τιμών των προϊόντων που προσφέρονται στους καταναλωτές (ΕΕ L 80, σ. 27), είναι να ορίσει την αναγραφή της τιμής πώλησης και της μοναδιαίας τιμής μέτρησης των προϊόντων τα οποία προσφέρονται από τους εμπόρους στους καταναλωτές, προκειμένου να βελτιωθεί η ενημέρωση των καταναλωτών και να διευκολυνθεί η σύγκριση των τιμών.
- 12 Κατά το άρθρο της 10, η οδηγία αυτή «δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που είναι πιο ευνοϊκές όσον αφορά την ενημέρωση των καταναλωτών και τη σύγκριση των τιμών, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων τους δυνάμει της [Σ]υνθήκης».

Η οδηγία 2011/83/ΕΕ

- 13 Κατά την αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 304, σ. 64), η οδηγία αυτή θεσπίζει, μεταξύ άλλων, κανόνες σχετικά με την ενημέρωση που πρέπει να παρέχεται για τις εξ αποστάσεως, τις εκτός καταστήματος και τις άλλες πλην των εξ αποστάσεως και εκτός καταστήματος συναπτόμενες συμβάσεις και ρυθμίζει επίσης το δικαίωμα υπαναχώρησης για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις και τις συμβάσεις εκτός εμπορικού καταστήματος.
- 14 Δυνάμει του άρθρου 28 της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν, έως τις 13 Δεκεμβρίου 2013, τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν με την οδηγία αυτή και εφαρμόζουν τα μέτρα αυτά από τη 13η Ιουνίου 2014.
- 15 Το άρθρο 31 της ίδιας οδηγίας καταργεί την οδηγία 85/577 από τις 13 Ιουνίου 2014.

Το βελγικό δίκαιο

- 16 Σύμφωνα με τις τροποποιήσεις που επέφερε ο νόμος της 5ης Ιουνίου 2007, ο νόμος της 14ης Ιουλίου 1991 μετέφερε στην εσωτερική έννομη τάξη την οδηγία 2005/29. Ο νόμος αυτός καταργήθηκε από τις 12 Μαΐου 2010 με τον νόμο της 6ης Απριλίου 2010.

- 17 Αυτές οι δύο διαδοχικές νομοθεσίες αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής τους τους ελεύθερους επαγγελματίες, καθώς και τους οδοντιάτρους και τους φυσιοθεραπευτές. Έτσι, τα άρθρα 2, 1° και 2°, καθώς και 3, παράγραφος 2, του νόμου της 6ης Απριλίου 2010 είχαν ως εξής:

«Άρθρο 2. Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, νοείται ως:

1° επιχείρηση: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο επιδιώκει επί μονίμου βάσεως, οικονομικό σκοπό, περιλαμβανομένων των ενώσεων του·

2° ελεύθερος επαγγελματίας: κάθε επιχείρηση η οποία δεν είναι εμπορική υπό την έννοια του άρθρου 1 του εμπορικού κώδικα και η οποία υπόκειται σε πειθαρχικό όργανο που έχει συσταθεί με νόμο·

[...]

Άρθρο 3. [...]

§ 2. Ο παρών νόμος δεν εφαρμόζεται στους ελεύθερους επαγγελματίες, στους οδοντιάτρους και στους φυσιοθεραπευτές.»

- 18 Με τις αποφάσεις του 55/2011 της 6ης Απριλίου 2011 (*Moniteur belge* της 8ης Ιουνίου 2011, σ. 33389) και 192/2011 της 15ης Δεκεμβρίου 2011 (*Moniteur belge* της 7ης Μαρτίου 2012, σ. 14196), το Cour constitutionnelle (βελγικό συνταγματικό δικαστήριο) έκρινε αντισυνταγματικά τα άρθρα 2, 1° και 2°, καθώς και 3, παράγραφος 2, του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, καθόσον οι διατάξεις αυτές απέκλειαν από το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω νόμου τους ελεύθερους επαγγελματίες, καθώς και τους οδοντιάτρους και τους φυσιοθεραπευτές.
- 19 Το άρθρο 4 του νόμου της 2ας Αυγούστου 2002, για την παραπλανητική και τη συγκριτική διαφήμιση, τις καταχρηστικές ρήτρες και τις συμβάσεις εξ αποστάσεως όσον αφορά τα ελευθέρια επαγγέλματα (*Moniteur belge* της 20ής Νοεμβρίου 2002, σ. 51704, στο εξής: νόμος της 2ας Αυγούστου 2002), περιλαμβάνει έναν ορισμό της παραπλανητικής διαφήμισης και προβλέπει την απαγόρευσή της στον τομέα των ελευθέρων επαγγελμάτων.
- 20 Τα άρθρα 43, παράγραφος 2, και 51, παράγραφος 3, του νόμου της 14ης Ιουλίου 1991 όριζαν, κατ' ουσίαν, ότι οι εμπορευόμενοι δεν μπορούσαν να αναγγείλουν μείωση τιμών, ιδίως στις εκπτώσεις, αν η τιμή του προσφερόμενου προς πώληση προϊόντος δεν ήταν πράγματι μειωμένη σε σχέση με την τιμή η οποία ίσχυε συνήθως και αδιαλείπτως κατά τον αμέσως προηγούμενο της ημερομηνίας ενάρξεως εφαρμογής της μειωμένης τιμής μήνα.
- 21 Βάσει των άρθρων 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, τα προϊόντα μπορούν να θεωρηθούν ως πωλούμενα με έκπτωση μόνον εάν η τιμή τους είναι κατώτερη της τιμής αναφοράς, η οποία είναι η χαμηλότερη τιμή που εφάρμοσε η επιχείρηση για το προϊόν αυτό, κατά τη διάρκεια του οικείου μήνα, σε αυτό το σημείο πώλησεως ή σύμφωνα με αυτή την τεχνική πώλησεως.
- 22 Το άρθρο 4 του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993 ορίζει ότι μπορούν να ασκούνται πλανόδιες εμπορικές δραστηριότητες στην κατοικία του καταναλωτή, εφόσον οι δραστηριότητες αυτές αφορούν προϊόντα ή υπηρεσίες συνολικής αξία κάτω των 250 ευρώ ανά καταναλωτή. Περαιτέρω, το άρθρο 5 του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 2006, που εκδόθηκε προς εκτέλεση του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993, προβλέπει ότι ορισμένα προϊόντα, όπως τα φάρμακα, οι ιατρικές και ορθοπεδικές συσκευές, οι διορθωτικοί φακοί και οι σκελετοί τους, τα πολύτιμα μέταλλα, οι πολύτιμοι λίθοι, τα φυσικά ή από καλλιέργεια μαργαριτάρια, καθώς και τα όπλα και τα πολεμοφόδια, δεν μπορούν να αποτελούν αντικείμενο πλανόδιας εμπορικής δραστηριότητας.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 23 Στις 2 Φεβρουαρίου 2009 η Επιτροπή απέστειλε στο Βασίλειο του Βελγίου προειδοποιητική επιστολή αναφέροντας ένδεκα αιτιάσεις σχετικά με διάφορες παραβάσεις της οδηγίας 2005/29. Με τις απαντητικές επιστολές του της 3ης και της 24ης Ιουνίου 2009, το εν λόγω κράτος μέλος ανήγγειλε νομοθετικές τροποποιήσεις που αποσκοπούσαν στην επίλυση διαφόρων από τα προβλήματα που επισήμανε η Επιτροπή. Στο πλαίσιο αυτό, στις 12 Μαΐου 2010 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος της 6ης Απριλίου 2010.
- 24 Αφού εξέτασε τον νόμο αυτό, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι αυτός δεν αποτελούσε λύση για τις τέσσερις αιτιάσεις που είχαν διατυπωθεί με την προειδοποιητική επιστολή. Ως εκ τούτου, στις 15 Μαρτίου 2011, η Επιτροπή απέστειλε αιτιολογημένη γνώμη στο Βασίλειο του Βελγίου σχετικά με τις αιτιάσεις αυτές. Το εν λόγω κράτος μέλος απάντησε στη αιτιολογημένη αυτή γνώμη στις 11 Μαΐου 2011.
- 25 Επειδή δεν ικανοποιήθηκε από την απάντηση που έδωσε το Βασίλειο του Βελγίου σχετικά με τρεις από τις αιτιάσεις που είχε διατυπώσει με την αιτιολογημένη γνώμη της, η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Επί της προσφυγής

Επί της πρώτης αιτιάσεως

- 26 Με την αιτίαση αυτή, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι, αποκλείοντας τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους οδοντίατρους και τους φυσιοθεραπευτές από το πεδίο εφαρμογής του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, το Βασίλειο του Βελγίου παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχεία β' και δ', αυτής.

Επί του παραδεκτού της πρώτης αιτιάσεως

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 27 Το Βασίλειο του Βελγίου τονίζει ότι, στο πλαίσιο της αιτιάσεως αυτής, η Επιτροπή δεν λαμβάνει υπόψη την ύπαρξη του νόμου της 2ας Αυγούστου 2002. Η νομοθεσία αυτή, που εξακολουθεί να είναι σε ισχύ, ορίζει τι συνιστά παραπλανητική διαφήμιση στην οποία προβαίνει πρόσωπο που ασκεί ελεύθεριο επάγγελμα και οργανώνει επίσης ειδικά μέτρα δικαστικού ελέγχου. Η Επιτροπή όμως, στο δικόγραφο της προσφυγής της, δεν διευκρίνισε ούτε ποιες διατάξεις σχετικά με την προστασία των καταναλωτών που προβλέπει η οδηγία 2005/29 δεν μεταφέρθηκαν στο βελγικό δίκαιο ούτε για ποιο λόγο ο νόμος της 2ας Αυγούστου 2002 συνιστά παράβαση της οδηγίας αυτής.
- 28 Το Βασίλειο του Βελγίου παρατηρεί επίσης ότι η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι το άρθρο 4 του νόμου της 2ας Αυγούστου 2002 απαγορεύει την παραπλανητική διαφήμιση στον τομέα των ελευθέρων επαγγελματιών και θέτει σε εφαρμογή, συναφώς, το άρθρο 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2005/29. Έτσι, αυτή η διάταξη του εθνικού δικαίου διασφαλίζει τουλάχιστον μια εν μέρει μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας. Στον βαθμό που το θεσμικό αυτό όργανο δεν έλαβε υπόψη την ύπαρξη του νόμου της 2ας Αυγούστου 2002 κατά τη διαμόρφωση του δικογράφου της προσφυγής, η πρώτη αιτίαση είναι απαράδεκτη.
- 29 Με το υπόμνημά της απαντήσεως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, ακόμα και αν ο νόμος της 2ας Αυγούστου 2002 απαγορεύει στους ελεύθερους επαγγελματίες να διενεργούν πράξεις παραπλανητικής διαφήμισης, ο νόμος αυτός, τον οποίο επικαλείται για πρώτη φορά το Βασίλειο του Βελγίου με το υπόμνημα αντικρούσεως, αποσκοπεί στην πραγματικότητα να μεταφέρει στην

εσωτερική έννομη τάξη όχι την οδηγία 2005/29, αλλά, κατ' ουσίαν, την οδηγία 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 1984, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση (ΕΕ L 250, σ. 17).

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 30 Δυνάμει του άρθρου 21, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 120, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας αυτού, η Επιτροπή υποχρεούται, επί προσφυγών ασκουμένων δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, να διατυπώνει τις ακριβείς αιτιάσεις επί των οποίων το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί, καθώς και, τουλάχιστον κατά τρόπο συνοπτικό, τα νομικά και πραγματικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζονται οι αιτιάσεις αυτές. Επομένως, το δικόγραφο της προσφυγής της Επιτροπής πρέπει να εκθέτει κατά τρόπο συνεκτικό και λεπτομερή τους λόγους που την οδήγησαν να σχηματίσει την πεποίθηση ότι το οικείο κράτος μέλος παρέβη κάποια από τις υποχρεώσεις που υπέχει από τις Συνθήκες (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Επιτροπή κατά Βέλγιο, C-150/11, EU:C:2012:539, σκέψεις 26 και 27 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 31 Εν προκειμένω, το δικόγραφο της προσφυγής που κατέθεσε η Επιτροπή, με το οποίο προσάπτει κατ' ουσίαν στο Βασίλειο του Βελγίου ότι, κατά παράβαση των άρθρων 3, παράγραφος 1, καθώς και 2, στοιχεία β' και δ', της οδηγίας 2005/29, απέκλεισε τα ελευθέρια επαγγέλματα, τους οδοντιάτρους και τους φυσιοθεραπευτές από το πεδίο εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας με την οποία μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο η οδηγία αυτή, ήτοι του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, περιέχει σαφή έκθεση της αιτιάσεως αυτής και των πραγματικών και νομικών στοιχείων επί των οποίων αυτή στηρίζεται.
- 32 Βεβαίως, δεν αμφισβητείται ότι, με το δικόγραφο αυτό, η Επιτροπή δεν προσπάθησε να αποδείξει για ποιο λόγο ο νόμος της 2ας Αυγούστου 2002, που ήταν σε ισχύ κατά την έκδοση της οδηγίας 2005/29 και ο οποίος απαγορεύει στα ελευθέρια επαγγέλματα την παραπλανητική διαφήμιση, δεν ήταν σύμφωνος προς τις διατάξεις της οδηγίας αυτής.
- 33 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, εναπόκειται επίσης στο οικείο κράτος μέλος, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να διευκολύνει την Επιτροπή στην εκτέλεση της αποστολής της, η οποία συνίσταται, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 1, ΣΕΕ, στη μέριμνα για την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης ΛΕΕ καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής από τα θεσμικά όργανα (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-456/03, EU:C:2005:388, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 34 Εφαρμογή της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας αποτελεί αυτή που προβλέπει το άρθρο 19 της οδηγίας 2005/29 η οποία, όπως και άλλες οδηγίες, επιβάλλει στα κράτη μέλη μια υποχρέωση σαφούς και ακριβούς ενημερώσεως. Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, ελλείψει μιας τέτοιας ενημερώσεως, η Επιτροπή δεν είναι σε θέση να εξακριβώσει αν το κράτος μέλος εφάρμοσε πράγματι και πλήρως την οδηγία. Η εκ μέρους κράτους μέλους παράβαση της υποχρεώσεως αυτής, είτε λόγω πλήρους απουσίας ενημερώσεως είτε λόγω ενημερώσεως που δεν είναι αρκούντως σαφής και ακριβής, μπορεί να δικαιολογήσει, αυτή καθαυτήν, την κίνηση της διαδικασίας του άρθρου 258 ΣΛΕΕ που αποσκοπεί στη διαπίστωση της παραβάσεως αυτής (απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, EU:C:2005:388, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 35 Εν προκειμένω, όμως, δεν αμφισβητείται ότι το Βασίλειο του Βελγίου προβάλλει για πρώτη φορά στο στάδιο του υπομνήματος αντικρούσεως ενώπιον του Δικαστηρίου το επιχείρημα ότι ο νόμος της 2ας Αυγούστου 2002 συνιστά μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 2005/29. Με την απάντησή του στην αιτιολογημένη γνώμη, το εν λόγω κράτος μέλος περιορίστηκε, συγκεκριμένα, για την καθόλου άμυνά του, να αναφερθεί στην απόφαση 55/2011 του Cour constitutionnelle, που εκδόθηκε στις 6 Απριλίου 2011, με την οποία κρίθηκε αντισυνταγματικός ο αποκλεισμός των

ελευθέρων επαγγελματιών από τον νόμο της 6ης Απριλίου 2010. Το εν λόγω κράτος μέλος ανέφερε επιπλέον ότι η νομοθετική τροποποίηση θα πραγματοποιούνταν «τις προσεχείς εβδομάδες» προκειμένου να συμμορφωθεί με το δίκαιο της Ένωσης.

- 36 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Βασίλειο του Βελγίου δεν μπορεί να προσάψει στην Επιτροπή ότι περιορίστηκε, με το δικόγραφο της προσφυγής της, στο να εκθέσει ως προς τι ο νόμος της 6ης Απριλίου 2011 δεν αποτελεί ορθή μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 2005/29, χωρίς να προσπαθήσει να εξηγήσει σε ποιο βαθμό ο νόμος της 2ας Αυγούστου 2002 δεν ασκούσε συναφώς καμία επιρροή. Συγκεκριμένα, η προβαλλόμενη έλλειψη ακρίβειας του δικογράφου της προσφυγής προκύπτει από τη συμπεριφορά των αρχών του κράτους μέλους αυτού κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία.
- 37 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η πρώτη αιτίαση που προέβαλε η Επιτροπή προς στήριξη της προσφυγής της πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

Επί της ουσίας της πρώτης αιτιάσεως

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 38 Στηριζόμενη στο γράμμα των άρθρων 2, στοιχείο β', και 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/29, που αναφέρεται ρητώς στις ελευθέρως επαγγελματικές δραστηριότητες, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται στις εμπορικές πρακτικές όλων των επαγγελματιών, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος ή του τομέα δραστηριότητάς τους. Κατά συνέπεια, ο ρητός αποκλεισμός των ελευθέρων επαγγελματιών, των οδοντιάτρων και των φυσιοθεραπευτών από το πεδίο εφαρμογής του νόμου της 6ης Απριλίου 2010 συνιστά παράβαση του άρθρου 3 της οδηγίας 2005/29, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, στοιχείο β', αυτής.
- 39 Στο πλαίσιο του προ της ασκήσεως της προσφυγής σταδίου, το Βασίλειο του Βελγίου είχε υποστηρίξει ότι το Cour constitutionnelle, με την απόφασή του 55/2011 της 6ης Απριλίου 2011, είχε ακριβώς κρίνει αντίθετες προς το Σύνταγμα τις διατάξεις του νόμου της 6ης Απριλίου 2010 που απέκλειαν τα επαγγέλματα αυτά από το πεδίο εφαρμογής του και ότι η κρίση αυτή περί αντισυνταγματικότητας άνοιγε τον δρόμο για την άσκηση προσφυγής ακύρωσεως κατά του νόμου αυτού εντός προθεσμίας έξι μηνών, πράγμα που θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναδρομική ακύρωση των επίδικων διατάξεων του εν λόγω νόμου. Συναφώς, η Επιτροπή επισημαίνει, πρώτον, ότι, με την επιχειρηματολογία αυτή, το Βασίλειο του Βελγίου αναγνωρίζει το βάσιμο της παράβασης που του προσάπτεται, ακόμη και κατά την ημερομηνία λήξεως της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη. Δεύτερον, το θεσμικό αυτό όργανο εκτιμά ότι η υποθετική αναδρομική ακύρωση στην οποία θα μπορούσε να προβεί το Cour constitutionnelle δεν μπορεί να θεραπεύσει την προσαπτόμενη παράβαση και είναι αντίθετη προς τη νομολογία του Δικαστηρίου που αφορά την ανάγκη σαφήνειας και ασφάλειας δικαίου κατά τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των κανόνων του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, εφόσον μια τέτοια τακτοποίηση δεν δύναται να εξαλείψει την παράβαση η οποία υφίστατο κατά τη λήξη της προθεσμίας που καθορίστηκε με την αιτιολογημένη γνώμη.
- 40 Επί της ουσίας, το Βασίλειο του Βελγίου δεν αμφισβητεί το υποστατό του αποκλεισμού ορισμένων επαγγελματιών από το πεδίο εφαρμογής του νόμου της 6ης Απριλίου 2010. Ωστόσο, το εν λόγω κράτος μέλος υπενθυμίζει ότι το Cour constitutionnelle ακύρωσε τον αποκλεισμό αυτό με τις αποφάσεις του 55/2011 της 6ης Απριλίου 2011 και 192/2011 της 15ης Δεκεμβρίου 2011. Υποστηρίζει ότι η εκ μέρους του Δικαστηρίου εκτίμηση της επίμαχης μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο πρέπει να διενεργηθεί λαμβανομένων υπόψη των αποφάσεων αυτών, στο μέτρο που αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να καταστήσουν ανεφάρμοστες, πριν από τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, από τα βελγικά δικαστήρια, τις σχετικές διατάξεις του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, οπότε ο αποκλεισμός που περιείχαν έπαυσε να παράγει αποτέλεσμα ήδη από την έκδοση των εν λόγω αποφάσεων.

41 Με το υπόμνημά του αντικρούσεως, το Βασίλειο του Βελγίου διευκρινίζει επίσης ότι, κατά την ημερομηνία καταθέσεως του υπομνήματος αυτού, ασκήθηκε προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του Cour constitutionnelle η οποία, αν ευδοκίμυσε, θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την αναδρομική ακύρωση των άρθρων 2, 2°, και 3, παράγραφος 2, του νόμου της 6ης Απριλίου 2010. Εντεύθεν προκύπτει ότι αυτές οι διατάξεις εθνικού δικαίου θα λογίζονταν ως μηδέποτε αποτελέσασες τμήμα της βελγικής έννομης τάξεως, οπότε η προσαπτόμενη στο Βασίλειο του Βελγίου παράβαση θα μπορούσε να μην είχε υπάρξει ποτέ.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

42 Πρέπει να τονιστεί ότι, ενώ αναγνώρισε το βάσιμο της πρώτης αιτίας, το Βασίλειο του Βελγίου υποστήριξε ότι, στην πραγματικότητα, η προβαλλόμενη από την Επιτροπή παράβαση «διορθώθηκε» ως συνέπεια των αποφάσεων 55/2011 της 6ης Απριλίου 2011 και 192/2011, της 15ης Δεκεμβρίου 2011, του Cour constitutionnelle με τις οποίες κρίθηκαν αντισυνταγματικά τα άρθρα 2, 2°, και 3, παράγραφος 2, του νόμου της 6ης Απριλίου 2010.

43 Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου απορρέει ότι κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται διατάξεις, πρακτικές ή καταστάσεις της εσωτερικής του έννομης τάξης προκειμένου να δικαιολογήσει τη μη τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, C-450/00, EU:C:2001:519, σκέψη 8, και Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, C-375/04, EU:C:2005:264, σκέψη 11).

44 Περαιτέρω, η δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων βοηθημάτων ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων δεν αίρει τη δυνατότητα ασκήσεως της προσφυγής του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι τα δύο ένδικα βοηθήματα επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς και παράγουν διαφορετικά αποτελέσματα (βλ. απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-87/02, EU:C:2004:363, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

45 Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι η ύπαρξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους, όπως αυτή παρουσιάζεται κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας (βλ. αποφάσεις Επιτροπή κατά Ισπανίας, C-168/03, EU:C:2004:525, σκέψη 24· Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-152/05, EU:C:2008:17, σκέψη 15, και Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, C-282/08, EU:C:2009:55, σκέψη 10). Οι αλλαγές που επέρχονται στη συνέχεια δεν μπορούν να λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, C-482/03, EU:C:2004:733, σκέψη 11, και Επιτροπή κατά Σουηδίας, C-185/09, EU:C:2010:59, σκέψη 9).

46 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι μια εθνική νομολογία, έστω και αν θεωρηθεί πάγια, έχουσα ερμηνεύσει τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου κατά την έννοια που θεωρείται σύμφωνη με τις επιταγές μιας οδηγίας δεν μπορεί να εμφανίζει τη σαφήνεια και την ακρίβεια που απαιτούνται προς πλήρωση της επιταγής της ασφαλείας δικαίου, τούτο δε ισχύει ειδικότερα στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών (βλ. απόφαση Επιτροπή κατά Κάτω Χωρών, C-144/99, EU:C:2001:257, σκέψη 21).

47 Επομένως, οι περιστάσεις που επικαλείται το Βασίλειο του Βελγίου δεν ασκούν επιρροή στην ύπαρξη της παράβασης, την οποία εξάλλου δεν αμφισβητεί το εν λόγω κράτος μέλος.

48 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, η πρώτη αιτία που προβάλλει η Επιτροπή πρέπει να κριθεί βάσιμη.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 49 Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι τα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010 προβλέπουν ότι κάθε αναγγελία μείωσης τιμών πρέπει να κάνει αναφορά στην τιμή που ορίζει ο νόμος, εν προκειμένω, στη χαμηλότερη τιμή που εφαρμόστηκε κατά τον προηγούμενο της πρώτης ημέρας της εν λόγω αναγγελίας μήνα. Επιπλέον, οι διατάξεις αυτές απαγορεύουν, αφενός, την αναγγελία μείωσης τιμών πέραν του ενός μηνός και, αφετέρου, καταρχήν, την πραγματοποίηση τέτοιων αναγγελιών για χρονικό διάστημα μικρότερο της μιας ημέρας.
- 50 Στο μέτρο όμως που η οδηγία 2005/29 προέβη σε πλήρη εναρμόνιση της κανονιστικής ρυθμίσεως στον τομέα των εμπορικών αθέμιτων πρακτικών, το άρθρο 4 αυτής αντιτίθεται προς την ύπαρξη πιο περιοριστικών εθνικών διατάξεων, όπως είναι αυτές που διαλαμβάνονται στην προηγούμενη σκέψη.
- 51 Συγκεκριμένα, το παράρτημα I της οδηγίας 2005/29 περιέχει έναν εξαντλητικό κατάλογο από 31 εμπορικές πρακτικές που θεωρούνται αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνονται οι πρακτικές τις οποίες αφορά η βελγική νομοθεσία σχετικά με την αναγγελία των μειώσεων τιμών. Έτσι, οι πρακτικές αυτές πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση για να καθοριστεί αν πρέπει να θεωρηθούν ή όχι αθέμιτες. Η βελγική νομοθεσία όμως έχει ως αποτέλεσμα να απαγορεύει κάθε μείωση των τιμών που δεν είναι σύμφωνη προς τα κριτήρια που θέτει ο νόμος αυτός, ενώ τέτοιες πρακτικές, μετά από κατά περίπτωση εξέταση, θα μπορούσαν να μη θεωρηθούν παραπλανητικές ή αθέμιτες υπό την έννοια της οδηγίας αυτής.
- 52 Το Βασίλειο του Βελγίου υπογραμμίζει, αφενός, ότι η οδηγία 2005/29, μολονότι προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση, δεν περιέχει εναρμονισμένους κανόνες που να παρέχουν τη δυνατότητα καθορισμού της οικονομικής πραγματικότητας των αναγγελιών μειώσεως των τιμών. Αφετέρου, η οδηγία 98/6 δεν τροποποιήθηκε από την οδηγία 2005/29. Το άρθρο 10 όμως της οδηγίας 98/6 παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εκδίδουν ή να διατηρούν ευνοϊκότερες διατάξεις σχετικά με την ενημέρωση των καταναλωτών και τη σύγκριση των τιμών.
- 53 Επιπλέον, το Δικαστήριο, με την απόφασή του GB-INNO-BM (C-362/88, EU:C:1990:102), ανήγαγε σε αρχή το δικαίωμα του καταναλωτή στην ενημέρωση, οπότε, στην πραγματικότητα, τα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010 πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα του άρθρου 28 ΣΛΕΕ και μόνο.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 54 Πρέπει, εκ προοιμίου, να διευκρινιστεί ότι τα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010 αφορούν αναγγελίες μείωσης τιμών, οι οποίες αποτελούν εμπορικές πρακτικές, υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2005/29, και εμπίπτουν, επομένως, στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής (βλ., επ' αυτού, διάταξη INNO, C-126/11, EU:C:2011:851, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 55 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία 2005/29 προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση σε επίπεδο Ένωσης των κανόνων για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων έναντι των καταναλωτών. Επομένως, όπως ρητά προβλέπει το άρθρο της 4, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εκδίδουν μέτρα πιο περιοριστικά από αυτά που ορίζει η εν λόγω οδηγία, ακόμη και όταν αυτά έχουν ως σκοπό να διασφαλίσουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών (βλ. αποφάσεις Plus Warenhandels-gesellschaft, C-304/08, EU:C:2010:12, σκέψη 41, και Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag, C-540/08, EU:C:2010:660, σκέψη 37).

- 56 Επιπλέον, η οδηγία 2005/29 περιέχει, στο παράρτημά της I, έναν εξαντλητικό κατάλογο από 31 εμπορικές πρακτικές οι οποίες, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 5, αυτής, θεωρούνται αθέμιτες «υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις». Συνεπώς, όπως ρητώς διευκρινίζει η αιτιολογική σκέψη 17 της εν λόγω οδηγίας, πρόκειται για τις μόνες εμπορικές πρακτικές που μπορούν να θεωρούνται αθέμιτες χωρίς κατά περίπτωση αξιολόγηση βάσει των διατάξεων των άρθρων 5 έως 9 της οδηγίας 2005/29 (βλ. απόφαση Plus Warenhandelsgesellschaft, EU:C:2010:12, σκέψη 45).
- 57 Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι τα πιο περιοριστικά μέτρα, όπως αυτά που προβλέπονται στα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, εξακολουθούν να επιτρέπονται δυνάμει της ρήτρας ελάχιστης εναρμόνισης που προβλέπει το άρθρο 10 της οδηγίας 98/6, κατά την οποία τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις που είναι πιο ευνοϊκές όσον αφορά την ενημέρωση των καταναλωτών και τη σύγκριση των τιμών.
- 58 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 5, της οδηγίας 2005/29, κατά τη διάρκεια μιας περιόδου έξι ετών από τις 12 Ιουνίου 2007, τα κράτη μέλη είχαν τη δυνατότητα να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τις εθνικές διατάξεις στην προσέγγιση των οποίων προβαίνει η οδηγία αυτή και οι οποίες είναι πιο περιοριστικές ή αυστηρότερες από αυτές της εν λόγω οδηγίας και θέτουν σε εφαρμογή οδηγίες που περιλαμβάνουν ρήτρες ελάχιστης εναρμόνισης.
- 59 Εντούτοις, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως τόνισε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 58 επ. των προτάσεών του, το αντικείμενο της οδηγίας 98/6 είναι η προστασία των καταναλωτών όχι στον τομέα της αναγραφής των τιμών εν γένει ή όσον αφορά την οικονομική πραγματικότητα των αναγγελιών μείωσης των τιμών αλλά στον τομέα αναγραφής των τιμών των προϊόντων σε σχέση με τα διάφορα είδη μονάδων μέτρησης.
- 60 Επομένως, δεν μπορεί βασίμως να υποστηριχθεί ότι το άρθρο 10 της οδηγίας 98/6 δύναται να δικαιολογήσει τη διατήρηση πιο περιοριστικών εθνικών διατάξεων σχετικά με την οικονομική πραγματικότητα των αναγγελιών μείωσης των τιμών, όπως τα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, στο μέτρο που τέτοιου είδους διατάξεις δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 98/6.
- 61 Κατά συνέπεια, μια τέτοια εθνική κανονιστική ρύθμιση που απαγορεύει γενικώς πρακτικές μη διαλαμβανόμενες στο παράρτημα I της οδηγίας 2005/29, χωρίς τη διενέργεια εξατομικευμένης εξέτασης του «αθέμιτου» χαρακτήρα των πρακτικών αυτών βάσει των κριτηρίων των άρθρων 5 έως 9 της οδηγίας αυτής, προσκρούει στο περιεχόμενο του άρθρου 4 αυτής και έρχεται σε αντίθεση με τον σκοπό της πλήρους εναρμόνισης που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία, ακόμη και εάν σκοπός της κανονιστικής αυτής ρύθμισης είναι η διασφάλιση υψηλότερου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Plus Warenhandelsgesellschaft, EU:C:2010:12, σκέψεις 41, 45 και 53).
- 62 Όσον αφορά το επιχείρημα που συνδέεται με τα αποτελέσματα της αποφάσεως GB-INNO-BM (EU:C:1990:102), πρέπει να υπογραμμιστεί, όπως σημείωσε και η Επιτροπή, ότι οι περιστάσεις της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση διαφέρουν από εκείνες που αιτιολόγησαν την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής. Πράγματι, στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων αντιτίθεται, καταρχήν, σε εθνική νομοθεσία η οποία δεν παρέχει στους καταναλωτές καμία πρόσβαση σε ορισμένες πληροφορίες, ενώ η οδηγία 2005/29, όπως προκύπτει από το άρθρο της 1, έχει ως σκοπό να «συμβάλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών».

- 63 Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κάθε εθνικό μέτρο σε τομέα ο οποίος έχει αποτελέσει αντικείμενο πλήρους εναρμονίσεως σε επίπεδο της Ένωσης πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα των διατάξεων αυτού του μέτρου εναρμονίσεως και όχι εκείνων του πρωτογενούς δικαίου (βλ. απόφαση *Gysbrechts και Santurel Inter*, C-205/07, EU:C:2008:730, σκέψη 33 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 64 Δεδομένου ότι η οδηγία 2005/29 προέβη, όπως ήδη τονίστηκε στη σκέψη 55 της παρούσας αποφάσεως, σε πλήρη εναρμόνιση της κανονιστικής ρύθμισης στον τομέα των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, τα επίμαχα εθνικά μέτρα πρέπει κατά συνέπεια να εκτιμηθούν αποκλειστικά υπό το πρίσμα των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας, και όχι υπό το πρίσμα του άρθρου 28 ΣΛΕΕ.
- 65 Η απόφαση GB-INNO-BM (EU:C:1990:102), την οποία επικαλείται το Βασίλειο του Βελγίου, δεν ασκεί συναφώς επιρροή, εφόσον αφορούσε έναν τομέα που τότε δεν είχε ακόμη αποτελέσει αντικείμενο μιας τέτοιας εναρμόνισης.
- 66 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η δεύτερη αιτίαση της Επιτροπής είναι βάσιμη.

Επί της τρίτης αιτιάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 67 Η Επιτροπή παρατηρεί, αφενός, ότι το άρθρο 4, παράγραφος 3, του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993 ισοδυναμεί καταρχήν με απαγόρευση, εξαιρουμένων ορισμένων προϊόντων και υπηρεσιών, κάθε πλανόδιας πωλήσεως εφόσον αυτή πραγματοποιείται στην κατοικία του καταναλωτή για προϊόντα ή υπηρεσίες συνολικής αξίας άνω των 250 ευρώ ανά καταναλωτή. Αφετέρου, το θεσμικό αυτό όργανο σημειώνει ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 2006 απαγορεύει την πλανόδια πώληση ορισμένων προϊόντων, όπως είναι τα πολύτιμα μέταλλα, οι πολύτιμοι λίθοι και τα φυσικά μαργαριτάρια.
- 68 Υπενθυμίζοντας ότι η οδηγία 2005/29 προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση και ότι οι αθέμιτες πρακτικές απαριθμούνται εξαντλητικά στο παράρτημα I της οδηγίας αυτής, το εν λόγω θεσμικό όργανο τονίζει ότι οι απαγορεύσεις που διαλαμβάνονται στις εθνικές αυτές διατάξεις δεν περιλαμβάνονται στην ως άνω απαρίθμηση και εντεύθεν συνάγει το συμπέρασμα ότι τέτοιες πωλήσεις δεν μπορούν να απαγορευτούν κατ' απόλυτο τρόπο, αλλά πρέπει αντιθέτως να εξετάζονται κατά περίπτωση για να καθοριστεί αν αποτελούν ή όχι καταχρηστικές πρακτικές που πρέπει να απαγορευθούν.
- 69 Το Βασίλειο του Βελγίου υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι τόσο το άρθρο 5, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 2006 όσο και το άρθρο 4, παράγραφος 3, του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993 εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 85/577 και συνιστούν αυστηρότερα εθνικά μέτρα, τα οποία επιτρέπονται στο πλαίσιο της εν λόγω οδηγίας. Ειδικότερα, το εν λόγω κράτος μέλος σημειώνει ότι η οδηγία 2005/29 ήρθε να προστεθεί στις ήδη ισχύουσες διατάξεις της Ένωσης στον τομέα της προστασίας των καταναλωτών, χωρίς να τροποποιεί ή να περιορίζει το περιεχόμενο της οδηγίας 85/577, της οποίας το πεδίο εφαρμογής συμπληρώνει εκείνο της οδηγίας 2005/29.
- 70 Επιπλέον, τα εν λόγω εθνικά μέτρα υπάγονται στα μέτρα μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο της οδηγίας 2011/83 τα οποία το εν λόγω κράτος μέλος ήταν υποχρεωμένο να λάβει το αργότερο στις 13 Δεκεμβρίου 2013.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 71 Καταρχάς, πρέπει να διευκρινιστεί, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 79 των προτάσεών του, ότι είναι προφανές, αφενός, ότι τα επίμαχα εθνικά μέτρα για την απαγόρευση ορισμένων πλανόδιων πωλήσεων εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2005/29, καθόσον αποτελούν εμπορικές πρακτικές υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της οδηγίας αυτής, και, αφετέρου, ότι δύνανται να είναι σύμφωνα προς την οδηγία 85/577 για την προστασία των καταναλωτών στην περίπτωση συμβάσεων συναπτόμενων εκτός εμπορικού καταστήματος, της οποίας η ρήτρα ελάχιστης εναρμόνισης που περιέχεται στο άρθρο της 8 επιτρέπει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ «ευνοϊκότερες διατάξεις για την προστασία των καταναλωτών στο επίπεδο που καλύπτει η παρούσα οδηγία».
- 72 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2005/29 αντιτίθεται στη διατήρηση σε ισχύ τέτοιων αυστηρότερων εθνικών μέτρων, υπό την επιφύλαξη του άρθρου 3, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, κατά το οποίο, «για διάστημα έξι ετών από τις 12 Ιουνίου 2007, τα κράτη μέλη θα μπορούν να εξακολουθούν να εφαρμόζουν εθνικούς κανόνες στο πεδίο των νομοθεσιών που προσεγγίζονται διά της [εν λόγω] οδηγίας περιοριστικότερους και λεπτομερέστερους αυτών της [ίδιας] οδηγίας, εφόσον πρόκειται για διατάξεις με τις οποίες μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο οδηγίες που περιλαμβάνουν ρήτρες ελάχιστης εναρμόνισης».
- 73 Κατά συνέπεια, από το άρθρο 3, παράγραφος 5, της οδηγίας 2005/29 προκύπτει σαφώς ότι τα κράτη μέλη έχουν μόνο την ευχέρεια να συνεχίσουν να εφαρμόζουν ήδη υπάρχουσες πιο περιοριστικές ή αυστηρότερες διατάξεις έως την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της οδηγίας 2005/29.
- 74 Το άρθρο όμως 4, παράγραφος 3, του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993 και το άρθρο 5, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 2006 τέθηκαν σε ισχύ αντιστοίχως στις 4 Ιουλίου 2005 και στις 24 Σεπτεμβρίου 2006, ήτοι μετά τη θέση σε ισχύ της οδηγίας 2005/29. Επομένως, το Βασίλειο του Βελγίου δεν συνέχισε να εφαρμόζει μια υφιστάμενη νομοθεσία έως την ημερομηνία θέσεως σε ισχύ της οδηγίας αυτής.
- 75 Κατά συνέπεια, από το άρθρο 3, παράγραφος 5, της οδηγίας 2005/29 απορρέει ότι η εν λόγω οδηγία αντιτίθεται στην επίμαχη εθνική νομοθεσία.
- 76 Όσον αφορά το επιχείρημα του Βασιλείου του Βελγίου ότι η εθνική επίμαχη κανονιστική ρύθμιση στηρίζεται στην οδηγία 2011/83, αρκεί η διαπίστωση ότι η οδηγία αυτή δεν ήταν σε ισχύ κατά το χρονικό σημείο της λήξεως της προθεσμίας που καθορίστηκε με την αιτιολογημένη γνώμη, στις 15 Μαΐου 2011, οπότε το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να ευδοκιμήσει με γνώμονα τις αρχές που διατυπώθηκαν στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως.
- 77 Λαμβανομένων υπόψη των εκτιμήσεων αυτών, η τρίτη αιτίαση της Επιτροπής πρέπει να κριθεί βάσιμη.
- 78 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι το Βασίλειο του Βελγίου, αποκλείοντας τους ελεύθερους επαγγελματίες, καθώς και τους οδοντιάτρους και τους φυσιοθεραπευτές από το πεδίο εφαρμογής του νόμου της 14ης Ιουλίου 1991, με τον οποίον μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο η οδηγία 2005/29, διατηρώντας σε ισχύ τα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010 και διατηρώντας σε ισχύ το άρθρο 4, παράγραφος 3, του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993, καθώς και το άρθρο 5, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 2006, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 2, στοιχεία β' και δ', 3 και 4 της οδηγίας 2005/29.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 79 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστεί το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα και αυτό ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Το Βασίλειο του Βελγίου

- αποκλείοντας τους ελεύθερους επαγγελματίες, καθώς και τους οδοντιάτρους και τους φυσιοθεραπευτές από το πεδίο εφαρμογής του νόμου της 14ης Ιουλίου 1991, για τις εμπορικές πρακτικές και για την ενημέρωση και την προστασία του καταναλωτή, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 5ης Ιουνίου 2007, με τον οποίον μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο η οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές),
- διατηρώντας σε ισχύ τα άρθρα 20, 21 και 29 του νόμου της 6ης Απριλίου 2010, για τις πρακτικές της αγοράς και την προστασία του καταναλωτή, και
- διατηρώντας σε ισχύ το άρθρο 4, παράγραφος 3, του νόμου της 25ης Ιουνίου 1993, για την άσκηση και την οργάνωση πλανόδιων δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων πανηγύρεων, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο της 4ης Ιουλίου 2005, καθώς και το άρθρο 5, παράγραφος 1, του βασιλικού διατάγματος της 24ης Σεπτεμβρίου 2006, σχετικά με την άσκηση και την οργάνωση πλανόδιων δραστηριοτήτων,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 2, στοιχεία β' και δ', 3 και 4 της οδηγίας 2005/29.

2) Καταδικάζει το Βασίλειο του Βελγίου στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)